

Anna Nowakowska-Wierzchoś (Archiwum Akt Nowych)

Liga Kobiet Polskich 1918-1939

Tuż po odzyskaniu Niepodległości przez Polskę, w czasie wielkiego Zjazdu w Warszawie w ostatnich dniach grudnia 1918 r. doszło do zjednoczenia Ligi Pogotowia Wojennego Kobiet i Ligi Kobiet Galicji i Śląska. Nie było to łatwe zadanie. W dwóch zaborach panowały różne warunki i metody pracy, a także wykształciły się dwie równoległe kadry przywódcze. Działaczki obu Lig wierzyły jednak, iż dzięki powstaniu jednej silnej organizacji kobiecej istniała szansa na dotarcie do szerokich mas kobiecych, przedstawienie im założeń ideologicznych odrodzonego państwa oraz praw i obowiązków obywaterek wobec kraju. Członkinie Ligi, zgodnie z linią obowiązującą w czasie I wojny światowej, zobowiązały się wspierać obóz Józefa Piłsudskiego, agitować na rzecz proponowanych przez niego, koniecznych w państwie reform społecznych i ekonomicznych. Liczyły przy tym, że zostaną włączone na równych prawach do działalności państwowej, urzędniczej, zwłaszcza tam, gdzie uważały iż kobiety mają doświadczenie: w szkolnictwie, opiece społecznej i zdrowotnej. Wierzyły, że kobiety w polityce podniosą jej poziom etyczny.

W warunkach pokojowych zaczęły jednak pojawiać się różnice polityczne, wizje przemian w kraju i miejsca w nich kobiet. Już w pierwszych wyborach parlamentarnych nie udało się wystawić jednej kobiecej listy wyborczej, Zarząd Ligi poparł jedynie kandydatki startujące z ramienia PPS i Stronnictwa Niezawisłości Polski czyli tzw. lewicy niepodległościowej. Członkiniom Ligi łatwiej było współpracować ze sobą na gruncie społecznym niż politycznym.

Po przewrocie majowym w 1926 r., część działaczek rozczarowanych dotychczasową rzeczywistością polską zaangażowało się po stronie obozu sanacji Józefa Piłsudskiego, widząc w nim nie tylko poprawę sytuacji kraju, ale i szansę na powrót do czynnej działalności publicznej. W czasie kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu z przełomu 1927/1928 działaczki stworzyły Demokratyczny Komitet Wyborczy Kobiet Polskich, który, pomimo krótkiej kampanii, uzyskał z listy Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem trzy miejsca w parlamencie. Tak zmotywowane dnia 25 III 1928 r., z inicjatywy Zofii Moraczewskiej, utworzyły nową organizację kobiecą – Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet. ZPOK był jedną z trzech organizacji kobiecych II RP, na 40 istniejących, która miała wpisane w statut organizacyjny cele polityczne a jej działaczki jawnie wyrażały chęć współuczestniczenia z mężczyznami we władzy. W parlamencie II RP z szeregów Ligi Kobiet i ZPOK znalazły się Zofia Moraczewska, Zofia Daszyńska-Golińska, Dorota Kłuszyńska, Maria Jaworska czy Eugenia Waśniewska. Jednak żadna z kobiet nie pełniła obowiązków marszałka sejmu czy senatu, nie objęła także teki ministerialnej. Wraz z powołaniem do życia ZPOK, Liga została praktycznie wchłonięta przez Związek, który od tej pory był rodzajem reprezentacji politycznej, a sama Liga organizacją opiekuńczą.

Na konto osiągnięć Ligi należy zapisać wielką pomoc dla licznych sierot – ofiar wojny. Pomoc finansową oraz dary działaczki Ligi pozyskiwały nawet z odległych Stanów Zjednoczonych, zarówno od polskiej emigracji jak i aktywistek amerykańskich organizacji

kobiet. Za pomoc emigrantów odwdziczyły się później, już w latach 30, wspierając ochronkę dla polskich dzieci w Nowym Jorku. Najważniejsze koła Ligi, w Krakowie, Lwowie i Warszawie prowadziły podobne placówki niosąc pomoc kilku tysiącom potrzebującym dzieciom, odżywiając je i lecząc a także edukując i wychowując je w duchu patriotycznym.

W latach II RP działalność na rzecz najmłodszych stała się najważniejszym punktem działalności. Liga skupiała się na wspieraniu budowy oraz organizowaniu własnych sanatoriów dla dzieci z chorobami górnych dróg oddechowych np. w Rabce pozyskując do tego dzieła wybitnych uczonych, prowadzić intensywną kwestę wśród zamożnych rodaków, posiłkując się przy tym hasłem „Zdrowe dzieci to zdrowy naród”. Liga włączyła się również w inną działalność prozdrowotną np. uczestnicząc w kampaniach zwalczania alkoholizmu oraz wspierania leczenia nowotworów. Nieobce były również sprawy obyczajowe – działaczki Ligi zaangażowały się w zwalczanie prostytucji i handlu żywym towarem, których padały najczęściej młode dziewczęta.

Liga promowała pracę zawodową kobiet jak i wśród kobiet. W 1929 r. wspierała i współorganizowała Wystawę Pracy Kobiet na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu.

Przez cały okres II Rzeczypospolitej Liga Kobiet współpracowała z organizacjami międzynarodowymi. Jej członkinie brały udział w Kongresie Kobietych Związków Zawodowych w Waszyngtonie. Przyłączyły się do Sekcji Żeńskiej Federacji Międzysojuszniczej Byłych Kombatantów (FIDAC) z I wojny światowej. Jednak w czasach II RP działaczki Ligi były przeciwne służbie kobiet w wojsku. Sytuacja w jakiej znalazła się Polska pod koniec lat 30. sprawiła, że na krótko przed wybuchem II wojny światowej Liga Kobiet Polskich poparła przysposobienie wojskowe dziewcząt i kobiet zorganizowane przez, późniejszą, pierwszą w historii Polki kobietę generał Marię Wittek. W czasie kampanii wrześniowej 1939 r. członkinie Ligi dzielnie niosły pomoc sanitarną, moralną cywilom i żołnierzom, przyłączyły się do organizacji kuchni polowej oraz łączności. W czasie okupacji przyłączyły się do struktur podziemnych państwa polskiego zarówno cywilnego jaki i wojskowego.